

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Pro a proti institutu oddlužení v českém právu

Institut oddlužení do českého právního systému vnesl zákon č. [182/2006](#) Sb., Zákon o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), dále jen „Insolvenční zákon“. Zákon byl vydaný dne 9.5.2006 s počátkem účinnosti ke dni 1.1.2008. Samotnému oddlužení se věnují § 389 – § 418.

Jedná se o sanační způsob řešení úpadku, jehož účelem není likvidace a prodej veškerého majetku subjektu, ale možnost se za splnění určitých podmínek zbavit určité části svých dluhů. Pokud dlužník splní všechny podmínky oddlužení, je mu část dluhu odpuštěna. Poskytuje tak poctivému dlužníku „druhou šanci“ začít znovu s čistým štítem bez demotivující vidiny celoživotního splácení starých dluhů. Účelem je předejít situacím, kdy v lepším případě takový dlužník raději přijímá práci načerno, nebo v tom horším, kdy se stane pachatelem trestné činnosti, což ani v jednom případě nepovede k uspokojení věřitelů. Tento institut se může týkat pouze nepodnikatelských subjektů, není důležité, zda se jedná o právnickou či fyzickou osobu, ale závazek nesmí mít původ v podnikání, a to ani v případě, že závazek vyjde najevo až v době, kdy subjekt již není podnikatelem. Tímto se zabýval i Nejvyšší soud, který ve svém Usnesení ze dne 31.3.2011 sp. zn. 29 NSČR 20/2009 stanovil, že:

„Dlužníkem, který není podnikatelem, se ve smyslu ustanovení § 389 odst. 1 insolvenčního zákona rozumí taková fyzická nebo právnická osoba, která není zákonem považována za podnikatele a současně nemá závazky (dluhy) vzešlé z jejího podnikání. Těmi přitom mohou být i takové dluhy, které v hmotněprávní rovině nevzešly z (jen) obchodních závazkových vztahů (srov. § 261 a § 262 obch. zák.), např. dluhy, jež mají původ v občanskoprávních vztazích, do nichž dlužník vstupoval jako podnikatel (např. nároky vůči dlužníku vzešlé z kupní smlouvy, kterou uzavřel jako podnikatel ve smyslu ustanovení § 612 obč. zák.) nebo jeho veřejnoprávní dluhy (nedoplatky na daních a na pojistném apod.), měly-li původ v dlužníkově podnikání. Pro posouzení, zda v popsáném významu jde o dluhy vzešlé z dlužníkově podnikání, přitom není rozhodné, že tyto dluhy vyšly najevo až poté, co dlužník přestal být podle zákona pokládán za podnikatele, nebo dokonce, že až poté tyto dluhy vznikly.“

Zjednodušeně řečeno, hlavní podmínkou oddlužení je slib dlužníka, že uhradí alespoň 30 % svých závazků. Tato částečná úhrada může být provedena dvěma způsoby. Buďto zpeněžením majetkové podstaty dlužníka nebo plněním splátkového kalendáře. O způsobu provedení oddlužení hlasují věřitelé. Pokud dojde k oddlužení prostřednictvím plnění podle splátkového kalendáře, je dlužník povinen po dobu 5 let splácet každý měsíc částku určenou insolvenčním správcem. Tuto část svých příjmů rozvrhne dlužník mezi své nezajištěné věřitele prostřednictvím insolvenčního správce a v poměru svých závazků. Částka, kterou dlužník nakonec splatí, může být i nižší než 30 % závazku, což je ale podmíněno souhlasem jednotlivých věřitelů. Pokud jeden věřitel souhlasí např. s plněním ve výši 20 % závazku, nijak se to nedotýká ostatních věřitelů, kteří požadují oněch zákonem předepsaných minimálních 30 %.

Výše měsíční splátky se vypočítává z prohlášení dlužníka, které musí obsahovat údaje o očekávaných příjmech v následujících 5 letech a údaje o příjmech dlužníka za poslední 3 roky. Na základě tohoto

prohlášení soud stanoví, zda je vůbec možné splatit požadovaných 30 % závazků. Pokud soud dojde k názoru, že z dlužníkovy prohlášení nevyplývá, že by byl schopen uhradit alespoň 30 % závazku, zamítne návrh na povolení oddlužení a úpadek se řeší konkurzem či reorganizací.

Výhody a nevýhody oddlužení pro dlužníka

Hlavní výhodou dlužníka je tedy prominutí části dluhu. S vidinou této výhody celá řada dlužníků zasílá soudům návrhy na povolení oddlužení, aniž by si uvědomila, že oddlužení není jediným způsobem řešení úpadku a insolvenční řízení není jediným způsobem řešení závazku. Může se tedy zcela jednoduše stát, že dlužník nebude schopen splatit těch požadovaných 30 % svých závazků a v tomto případě soud rozhodne o konkurzním řešení úpadku. Velice důležitý je ale fakt, že těch 30 % je minimální částka, která nikterak nevyklučuje větší rozsah splácení, mnohdy i 100 % závazků, povýšených ještě o odměnu insolvenčnímu správci. Další, pro dlužníka nepříjemná situace, může zcela jednoduše nastat, pokud věřitelé nesouhlasí s oddlužením ve výši nižší než 30 % závazku a raději zkusí své štěstí v konkurzu.

Soud neschválí návrh na povolení oddlužení, jestliže jím je sledován nepoctivý záměr. Insolvenční zákon uvádí jako příklad nepoctivého záměru zejména situace, kdy v minulosti už u dlužníka probíhalo insolvenční řízení nebo pokud byl v posledních 5 letech pravomocně odsouzen za trestný čin majetkové nebo hospodářské povahy. Díkce zákona je zde poměrně široká a výše uvedené skutečnosti jsou pouze demonstrativní. Této problematice se věnoval i Nejvyšší soud ve svém Usnesení ze dne 28.7.2011, sp. zn. 29 NSČR 14/2009, kde stanovil:

„Ustanovení § 395 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, to jest k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Vedle okolností příkladmo vypočtených (jako ty, z nichž lze usuzovat na dlužníkovu nepoctivý záměr při podání návrhu na povolení oddlužení) v ustanovení § 395 odst. 3 insolvenčního zákona, s nimiž je soud povinen se vypořádat (vyjdou-li v insolvenčním řízení najevo) vždy, tak bude závěr, že dlužník sleduje podáním návrhu na povolení oddlužení nepoctivý záměr, závislý vždy na posouzení konkrétních okolností, jež vyjdou najevo v rámci daného insolvenčního řízení.“

Soud dále návrh na schválení oddlužení neschválí, pokud dosavadní výsledky řízení dokládají lehkomyšlný nebo nedbalý přístup dlužníka k plnění povinností v insolvenčním řízení. Díky tomuto ustanovení jsou nemožné situace, kdy se dlužník schválně uváže četnými závazky a dostane se do neřešitelné finanční situace, kterou hodlá řešit oddlužením. Jednak to zcela jistě sleduje nepoctivý záměr a navíc to značí lehkomyšlný přístup dlužníka.

Je tedy třeba mít stále na paměti, že oddlužení je až druhou fází insolvenčního řízení a pouze jedno z řešení úpadku. Dlužníci si často neuvědomují, že společně s návrhem na schválení oddlužení podávají i insolvenční návrh a může se velice jednoduše stát, že soud návrh na povolení oddlužení zamítne a dlužník se tak (zcela zbytečně) ocitne v konkurzu. Insolvenční řízení a z toho vyplývající institut oddlužení by tedy měl být tím nejzazším způsobem, jak řešit tíživou finanční situaci.

Výhody a nevýhody oddlužení pro věřitele

Hlavní výhodou institutu oddlužení pro věřitele uvádí důvodová zpráva k insolvenčnímu zákonu:

„Zahraniční zkušenosti rovněž potvrzují, že oddlužení je v konečném důsledku i ku prospěchu věřitelů; pro ty je zpravidla výhodnější obdržet v kratším časovém rámci část

pohledávky, než v dlouhodobé perspektivě (mnohdy s vysokými náklady na realizaci) vymoci pohledávku celou. Věřitelé - podnikatelé spoléhají též na budoucí spotřebu takového dlužníka (na obnovení jeho koupěschopnosti).“

Jistou výhodou oddlužení lze tedy spatřovat i z pozice věřitele. Konkurzní řešení úpadku mnohdy trvá řadu let, je velice nákladné a výsledek není vždy jistý. Oddlužením věřitel získá alespoň určitou část pohledávky relativně jistým způsobem.

Nicméně oddlužení může působit demotivačně pro minoritní věřitele. I přestože se o způsobu řešení oddlužení hlasuje, tak dle § 49 odst. (1) Insolvenčního zákona se požaduje prostá většina hlasů přítomných nebo řádně zastoupených věřitelů, počítaná podle výše pohledávek, přičemž platí, že na 1 Kč pohledávky připadá jeden hlas. Tedy se může zcela jednoduše stát, že věřitel, který neneviduje v porovnání s ostatními věřiteli tak vysokou pohledávku, může být snadno přehlasován a oddlužení se řeší splátkovým kalendářem, místo toho, aby se řešilo zpeněžením majetkové podstaty. Toto může vést k situacím, že takovýto minoritní věřitel se dočká měsíční splátky v řádech korun měsíčně, což je ve srovnání s finančním a časovým zatížením spojeným s vymáháním takové malé pohledávky zcela bezpředmětné a takový věřitel raději svoji pohledávku ani do insolvenčního řízení nepřihlásí.

Mgr. Jakub Kolomičenko,
právník

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Přičitatelnost jednání třetích osob dlužníkovi pro účely posouzení neúčinnosti: ano nebo ne?](#)
- [Srážka za prodej v insolvenční při ocenění majetkové podstaty](#)
- [Smlouvy o vzájemném plnění v insolvenční - judikaturní závěry](#)
- [Odpovědnost členů statutárního orgánu za nepodání insolvenčního návrhu včas](#)
- [Úmyslně zkracující právní jednání mezi dlužníkem a osobou blízkou](#)
- [Nejvyšší soud ČR: Úhrada úroků ze zápůjčky jako zvýhodňující jednání? Klíčový výklad k § 241 odst. 5 písm. b\) insolvenčního zákona](#)
- [K postavení zajištěného věřitele v insolvenčním řízení](#)
- [K \(ne\)způsobilosti notářského zápisu jako exekučního titulu pro nařízení exekuce prodejem zástavy](#)
- [Promlčení pracovněprávních pohledávek postavených na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou](#)
- [Preventivní restrukturalizace](#)
- [Odpovědnost státu za nesprávný úřední postup exekutora: Je stát skutečně „posledním dlužníkem“?](#)